

Денис БОГАТКО

Що не кажіть, та спорт займає значне місце в житті сучасної людини, особливо представників сильної половини людства. Послухайте лишень, про що говорять у чоловічих компаніях: якщо не про політику і автомобілі, то, звичайно, про спорт. Футбол, бокс, хокей, баскетбол... Список довгий. Не так давно до нього додався навіть, так званий, «спортивний» покер. Виходить, що ми, українці, – спортивна нація! Слідуючи за цією логікою, ми мали б бути здоровою нацією. Проте чи так є насправді? Можна було б навіть не запитувати. Статистика щодо здоров'я українців є сумною... Тому варто розібратися, яке значення ми вкладаємо у поняття «спорт» або, точніше, чим ми наповнюємо це поняття. Спортотом можна назвати вид діяльності людини, призначений для підтримки її тіла і розуму у тонусі. Це також засіб відпочинку і комунікації людей. Але також спорт (як професійний, так і любительський) може стати «площадкою» для виявлення різноманітних людських гріхів і пристрастей. Спільна гра може об'єднувати і сприяти зростанню у любові, а може бути причиною безглуздої і абсурдної ненависті і ворожнечі між людьми як, наприклад, між уболівальниками футбольних команд. А також може стати нездоровим культом, об'єктом ідолопоклонства і навіть, якщо хочете, релігією. У нашій статті передусім звернемо увагу на цей останній аспект спорту, який, безперечно, у ньому присутній.

Магічна імітація

Як стверджують дослідники, у давнину людські уявлення про світ і циклічність процесів у ньому мали магічний характер. Схід і захід сонця, рух небесних світил – все це вважалося проявом божественного, а космічним завданням людини було, за допомогою магічних практик, підтримувати цей вселенський порядок. Древні люди під проводом різних шаманів і жерців збиралися на відкритих місцях і влаштовували магічні гуляння з ходіннями по колу та ігрищами. Наприклад, могли, поділившись на два загони, перекинути круглий предмет з одного кінця галявини у другий. Це мало символізувати рух сонячного диска небесним склепінням. Вам це нічого не нагадує? От, наприклад, як якісь одинадцять чолов'яг намагаються закинути надуту шкіряну кулю у ворота іншим одинадцятьом чолов'ягам?

Спорт в Античній Греції

Не можна оминати увагою і античну Грецію, де ігри і спорт, так звана атлетика, займали значну частину життя людей і, безперечно, мали релігійний характер. Як відомо, релігією античності було поганське багатобожжя, політеїзм. Для стародавніх греків боги хоч і були могутніми, однак, як і люди, підпорядковувалися загальній космічній Долі, Фатуму. Втім боги могли впливати на долю людей, як позитивно, так і негативно. Через те люди вшановували богів, намагалися задобрити їх. Спортивні ігри були виявом богочитання. Громадяни полісів (античних міст-держав) змагалися між собою і реалізовували цим особливі форми взаємодії богів і людей, здійснювали релігійне наслідування їхніх подвигів. Ці ігри будувалися на древній інтуїції непередбачуваності буття, його

недоступності для людського розуміння. Гра через непередбачуваність результату була моделлю дії долі в бутті. Доля також певним чином «підкоректовувалася» впливом на неї богів. Позитивні впливи можна було підсилити, проводячи ігри на честь найбільш шанованих позитивних (небесних) богів. Серед ігор, які регулярно проводилися, найвідомішими були олімпійські і піфійські. Олімпійські, як виникає із самої назви, проводилися в честь бога Зевса. Вони найбільш древні – перші датуються 776 роком до Р. Х., проводилися кожні чотири роки. Від древніх масових ритуалів вони відрізнялися поділом на активних діячів і пасивних спостерігачів. Активними учасниками могли бути тільки вільні громадяни чоловічої статі, що не мали фізичних недоліків. Вони готувалися до ігор у гімназіумах, займаючись гімнастикою і атлетикою. Торси їхніх оголених тіл, виставлені на публічний естетичний огляд, мали явити глядачам гармонійний космос людського тіла (мікркосмос). Їхні досягнення в змаганнях, які перевершували пересічний рівень людських можливостей, виявляли свободу дії богів, можливості яких демонструвалися в тілах людей. Часто результати, показані під час ігор, могли послужити підставою для підтвердження чи заперечення претензій на здобуття чи втримання високого місця на щаблях владної драбини .

Піфійські ігри також регулярно проводилися на честь Аполона – покровителя муз і мистецтв. Особливістю цих ігор було проведення змагань поетів, риторів, музикантів і танцюристів. Боги космосу почиталися тут через ритми і гармонію звуків і рухів. Ігри озвучували беззвучне і через апорію урухомлювали нерухоме. Сім базових звуків, різні комбінації яких творили музику, озвучували сім небесних сфер, по яких оберталися планети . Існували ще й Істмійські ігри, які посідали третє місце після Олімпійських і Піфійських . Християнство заборонило ці ігри з огляду на їх язичницьке походження.

Спорт у Римській і Візантійській імперії

Щодо Римської імперії, то Рим відмовився від ідеї релігійного спорту, звівши його на рівень глadiatorського бою чи іподрому (кінні перегони). Спорт поступово втрачав свій містеріальний характер і ставав звичайним видовищем (spectaclum). Саме через це у римському ранньому християнстві спорт вважався гріховним, і Тертуліан, наприклад, засуджував спортивні видовища. Однак уже у Візантії іподром став однією з головних розваг. Так у християнській державі поступово закорінюється нерелігійний спорт. Сьогодні, до речі, коли спорт став комерційним видовищем, ми бачимо відродження цієї римської ідеї «spectaclum».

На завершення

Папа Пій XII у творі «Значення спорту і фізичного виховання для розвитку людини» розкриває цінність і значущість фізичного виховання і спорту з точки зору християнства. «Поміркуваний і свідомий спорт зміцнює тіло, робить його здоровим, свіжим і міцним. Але щоб досягти цієї мети, тіло мусить підпорядковуватися суворій, часто твердій дисципліні, яка опановує його: постійний тренінг, опірність до болю, звичка стриманості й суворої розважливості – це обов'язкові умови для кожного, хто хоче здобути перемогу. Спорт – ефективний антипод розніженого життя; він збуджує смисл порядку та привчає людину до самокритики й самоконтролю, вчить зневажати небезпеку, відкидати самовихвалання й боягузтво» .

Підсумовуючи, можна впевнено ствердити, що спортивні ігри є дуже давнім феноменом в історії людства. Причому спорт завжди був якимось чином пов'язаний з релігійністю людини. Завданням християнської культури, а українці – це, безперечно, християнська

нація, є являти світові свою віру і наповнювати всю свою діяльність християнським духом, освячувати нашу дійсність, в тому числі і спорт, духом любові, толерантності і взаємоповаги. Усім нам відоме гасло: «У здоровому тілі – здоровий дух», але ми стверджуємо, що саме здоровий дух є підставою і доброю основою для становлення сильної і здорової нації.

Денис БОГАТКО Чим насправді є спорт? //СЛОВО № 2 (50) 2012, с.10-11